

12 laboratoriya jumısı UB jalǵanıw sxeması daǵı BT ni statikalıq VAX larini izertlew

Jumıstıń maǵseti: UB jalǵanıw sxemasında bipolyar tranzistorlardıń tiykarǵı statikalıq xarakteristikaları hám parametrlerin izertlew, xarakteristikalarǵı ólshew hám tájiriye nátiyjelerin qayta islew usılı menen tanısw.

1. Laboratoriya jumısın orınlawǵa tayarlanıw :

Grafik kóriniste kórsetilgen tok hám kernew arasındǵı baylanıslılıq tranzistor statikalıq xarakteristikaları dep ataladı. Ulıwma baza jalǵanıw sxemasında ózbetinshe ózgeriwshiler retinde emitter tokı i_E hám kollektor - baza kernewi u_{KB} saylanadı, sonda :

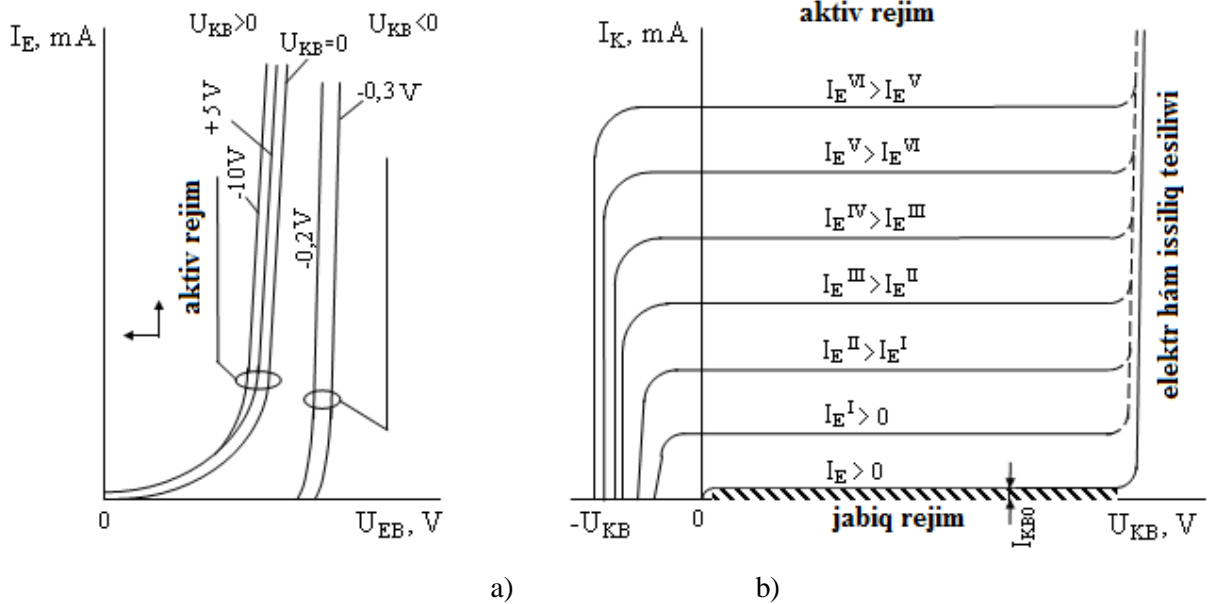
$$\begin{cases} u_{EB} = f(i_E, u_{KB}) \\ i_K = f(i_E, u_{KB}) \end{cases} \quad (12.1)$$

Eki ózgeriwshili funktsiya grafik kóriniste xarakteristikalar shańaraǵı sıyaqlı suwretlenedi.

BT kirisiw xarakteristikaları shańaraǵı 1 a- suwretde, shıǵıw xarakteristikalar shańaraǵı 1 b- suwretde keltirilgen. Xarakteristikalarǵı hár biri tómendegi baylanıslılıq menen ańlatpalanadı :

$$u_{EB} = f(i_E), \quad u_{KB} = const, \quad \text{bolǵanda} \quad (12.2)$$

$$i_K = f(u_{KB}), \quad i_E = const, \quad \text{bolǵanda} \quad (12.3)$$

1- súwret. UB jalǵanıw sxeması daǵı BT ni statikalıq VAX larini ólshew sxeması

Kishi amplitudalı siganllar menen ishengende $I_{BEm}, U_{EBm}, I_{Km}, U_{KBm}$ hám $i_E(0)$ va $U_{KB}(0)$ bahalar menen beriletuǵın qálegen jumısshı noqat átirapındaǵı noxiziqlı baylanıslılıqlar (12.1-12.3), sıızıqlı teńlemeler menen almasırlılıwı múmkin, misalı tranzistordıń h- parametrler sistemasınan paydalanıp.

$$\begin{cases} U_{EBm} = h_{11} I_{Em} + h_{12} U_{KBm} \\ I_{Km} = h_{21} I_{Em} + h_{22} U_{KBm} \end{cases} \quad (12.4)$$

jazıw múmkin, bul erda $h_{11B} = \frac{\Delta u_{EB}}{\Delta i_E}$, $u_{KB} = const$,

$h_{21B} = \frac{\Delta i_K}{\Delta i_E}$, $u_{KB} = const$ bolǵanda,

$h_{12B} = \frac{\Delta u_{EB}}{\Delta u_{KB}}$, $i_E = const$ bolǵanda,

$h_{22B} = \frac{\Delta i_K}{\Delta u_{KB}}$, $i_E = const$ bolǵanda (12. 5),

h- parametrlar (12. 5) formulaları járdeminde xarakteristikalar shańaraǵınan anıqlanıwı múmkin (h_{11B} hám h_{12B} - kirisiw xarakteristikalar shańaraǵınan, h_{21B} hám h_{22B} - shıǵıw xarakteristikalar shańaraǵınan).

2. Laboratoriya jumısın orınlaw ushın tapsırma :

2. 1. Tájiriye ótkeriwge tayarlanıw :

Tranzistor dúzilisi hám shegaralıq parametrleri menen tanısıp shıǵıń, tranzistor haqqındaǵı maǵlıwmatlardı jazıp alın, ólshew ushın keste tayarlań.

1 - keste

Kirisiw hám basqarıw xarakteristikaları

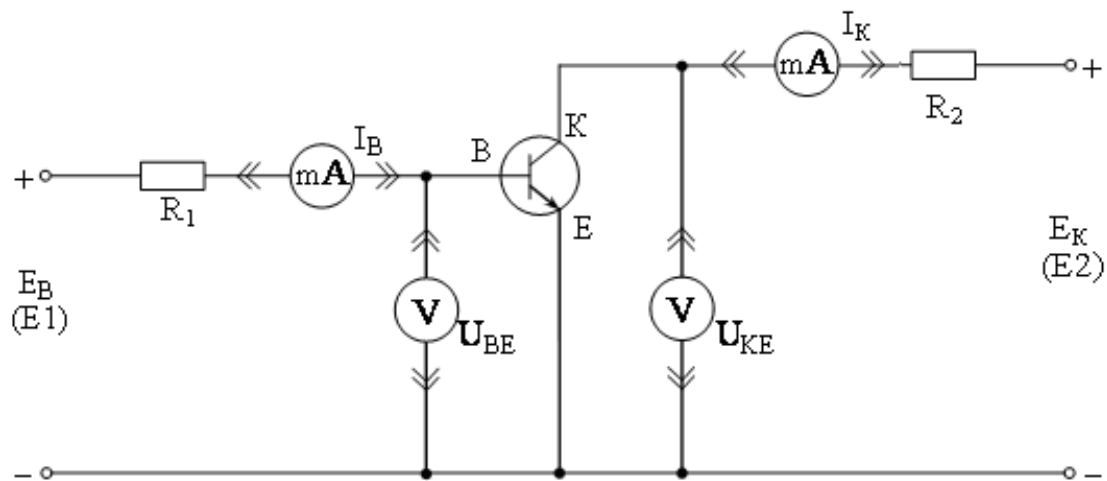
E_B	V	
U_{BE}	V	
I_B	mkA	
I_K	mA	

2 - keste

Tranzistor shıǵıw xarakteristikaları

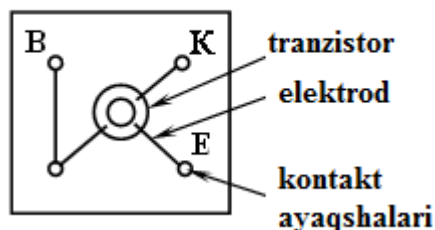
$I_B,$ mkA			
	u_{KE}	V	
	i_K	mA	
	u_{KE}	V	
	i_K	mA	
	u_{KE}	V	
	i_K	mA	
va h.z.			

3 - suwretde keltirilgen ólshew sxemasın jıynań. Tranzistor tsokoliniń sxeması 5. 4 - suwretde keltirilgen. Rezistor qarsılıqları $R_1 = (5-10) k\Omega$ hám $R_2 = (510-1000) \Omega$.

4- súwret. UE jalǵanıw sxeması daǵı BT ni statikalıq VAX larını ólshew sxeması

joqarıdan kórinisi

5- súwret. BT ni sırtqı elektrodların kórinisi

2. 2. $U_{KE} = 5 \text{ V}$ ózgermeytuǵın kernew ma`nisinde tranzistordın kirisiw hám basqarıw xarakteristiklarını ólsheń. Ólshew nátiyjeleri hám esapları 1- kestege kiritiń.

2. 3. Shıǵıw xarakteristiklar shańaraǵın ólsheń:

Shıǵıw xarakteristiklar shańaraǵın baza tokınıń $i_B = 0 \text{ mA}$ ma`ninen baslap hár  $50 \text{ mA}$  bahaları ushın ólsheń. Kollektor tokı bul waqıtta kórsetilgen shegaralıq bahalardan aspaıw kerek;  $U_{KE}$  kernew ma`nisiń ózgeris aralıǵı sonday tańlanıwı kerek, aktiv ($U_{KE} > U_{BE}$) hám toyınıw ($U_{KE} < U_{BE}$) rejimlerinde 3-5 noqat alıw múmkin bolsın.

3. Ólshew nátiyjelerin islew:

3. 1. Kirisiw, basqarıw hám shıǵıw xarakteristikalar shańaraǵı grafigini qurıń.
 $U_{KE} = 5 \text{ V}$, $i_B = 100 \text{ mA}$ noqatda tranzistor parametrlerin anıqlań,

$$h_{11E} = \frac{\Delta U_{BE}}{\Delta i_B}, \quad h_{21E} = \frac{\Delta i_K}{\Delta i_B}, \quad h_{22E} = \frac{\Delta i_K}{\Delta U_{KE}}$$

, 3. 2. Baza tokı 100 mA bolǵanda shıǵıw xarakteristikasını qurıń. Sızıqlı – bo`lek approksimatsiyani ámelge asırıp $U_{KE.TOY}$, $I_{K.TOY}$, $r_{K.TOY}$, r_K lardı esaplań.

4. Esabat mazmunı :

- 1) ólshew sxemaları ;
- 2) alınǵan baylanıslılıqlar kesteleri hám grafigları ;
- 3) ólshew hám esap nátiyjeleriniń analizi.

5. Qadaǵalaw sorawları.

1. BT U_E jalǵanıw sxemada islew principi, emitter hám kollektor p-n ótiwler, baza tarawı áhmiyeti haqqında sóylep beriń.
2. Emitter tokı qurawshıları atınıń aytıń hám olardıń baǵdarların p-n-p hám de n-p-n túrli BT ushın kórsetiń.
3. Baza tokı qurawshıları atınıń aytıń hám olardıń baǵdarların p-n-p hám de n-p-n túrli BT ushın kórsetiń.
4. I_{KB0} hám I_{KE0} qanday toklar? Olar qaysı zaryad tasıwshılar háreketi menen payda boladı?
5. U_E sxemada jalǵanǵan BT shıǵıw xarakteristikalar shańaraǵında aktiv, jab'q hám toyınıw tarawların kórsetiń.
6. Ideal BT elektr modeli sxemasın sızıń jáne onıń parametrleri fizikalıq mánisin túsintiriń.
7. BT invers jumıs rejimi dep nege aytıladı?